

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญ ที่มาและปัญหาของการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงสาระการจัดการศึกษาไว้ว่า ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) โดยการประสมประสานการจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถพัฒนาชีวิตได้อย่างยั่งยืนต่อเนื่องตลอดชีวิต กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เพื่อมุ่งสู่แนวการจัดการศึกษาที่ “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” (มาตรา 22-30) ดังนั้นกรมวิชาการ (2544) จึงมีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ขึ้น โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาจัดทำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรเกี่ยวกับสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็น ซึ่งตั้งอยู่บนฐานแห่งความเป็นจริง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เป็นอย่างมาก มีระบบการประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552 - 2561) ได้เน้นการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา และสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสนับสนุนการศึกษาให้มากขึ้น

ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดรวบยอด ทักษะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กระดับปฐมวัย เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนระดับปฐมวัยเป็นอย่างมาก จากที่ผ่านมาพบว่ามาตรฐานผู้เรียนด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนแต่ละที่ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัฒนธรรมและวัสดุอุปกรณ์ สื่อเป็นสิ่งที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษารของเด็กปฐมวัย สื่อทำให้เด็กมีการเรียนรู้ช่วยขยายขอบเขตจินตนาการของเด็ก ดังนั้นสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา สำหรับเด็กปฐมวัยจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้ได้ดีโดยผ่านประสาท

สัมผัทั้งหมด 5 โดยจะเริ่มเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวและประสบการณ์จริง ดังนั้นสื่อหรือกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้จะต้องตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและสื่อจะต้องสอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็นต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา เพราะเป็นวัยที่มีการพัฒนาทางสติปัญญาสูงที่สุดของชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเกิดพัฒนาการที่เป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุนิสัย และการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายจิตใจ สมรรถนะ สติปัญญา การจัดการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จะทำให้เกิดพัฒนาการทุกด้านได้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพในช่วงอายุนี้นี้ จะเป็นรากฐานที่ดีจะให้เขาเติบโตเป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดี เจริญฉลาด คิดเป็น ทำเป็น พร้อมที่จะพัฒนาตนเองในขั้นต่อไป ให้เป็นคนเก่งและคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและมีจำนวนนักเรียนมากที่สุดในประเทศ โดยมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมดจำนวน 7,231 ศูนย์ มีครูผู้ดูแลเด็ก (ผดด.) 13,955 คน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 275,005 คน จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นและการเป็นผู้สอนในโครงการความร่วมมือพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นของคณะผู้วิจัย พบว่าปัญหาในการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือการใช้กิจกรรมหรือสื่อที่มาจากข้อกำหนดของของส่วนกลางหรือหลักสูตรแกนกลาง โดยขาดการประยุกต์ใช้วัสดุ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ ทำให้กระบวนการในการเรียนรู้ผ่านสื่อและกิจกรรมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรสำหรับในงานวิจัยนี้จะแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการนำวัสดุ ภูมิปัญญาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้แก่ เครื่องจักรสาน สิ่งประดิษฐ์จากผ้า และเพลงพื้นบ้าน มาประยุกต์ใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดรวบยอด ทักษะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัยที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของสื่อ และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อพัฒนาสื่อ และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อประเมินผลการใช้สื่อและกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. เจริญปริมาณ ศึกษารูปแบบของสื่อ และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดรวบยอด ทักษะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัยในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยสุ่มตัวอย่างจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษากับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตจำนวน 20 จังหวัด จังหวัดละ 20 ศูนย์ รวมทั้งหมด 300 ศูนย์

2. เจริญคุณภาพ พัฒนา ออกแบบสื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดรวบยอด ทักษะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัยในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ ชุดเครื่องจักรสาน ชุดสิ่งประดิษฐ์จากผ้า และชุดวัสดุในท้องถิ่น รวมทั้งหมดจำนวน 3 ชุด

3. ประเมินผลการใช้สื่อโดยผู้ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านปฐมวัยจำนวน 3 คน ด้านการผลิตสื่อจำนวน 3 คน และผู้ใช้อย่างน้อยจำนวน 15 คน